

A Magyarországi Független Good-Templár rend
„Győr 37” csoportjának kiadványa

Miért beteg a magyar nép?

Írta

Andorka Sándor

a Magyarországi Független Good-Templár rend
„Győr 37” csoportjának tagja

Győr, 1911.
„Mercur” könyvnyomdai műintézet.

Színhely: egy nagyobb város közelében fekvő magyar falu. A falusi tanító egy fiatal legénnyel beszélget. A legény még csizmában jár, de már kék munkás-zubbonyt visel. Félig földműves, félig gyári munkás. Nyári est.
A tanító az iskola előtt üldögél.

Imre (lassan közeleg, szomorúnak látszik): Jó estét, tanító úr!

Tanító: Jó estét fiam. No mi lelt? Olyan vagy, mintha az orrod vére folynék.

Imre: Nekem nincsen semmi bajom, István bátyám bomlik.

Tanító: Mi van veled?

Imre: Ma behajtott egy bornyút a hetivásárra, mert adót kell fizetni. El is adta jó áron, aztán betért egy pohár borra a korcsmába. De mire este lett, már se borjú, se adó. A felesége lármát csapott, azt fejbeütötte, maga meg ruhástól ledobta magát a pitvarban és most alszik. A sógorasszony ott rí szegény a tehenistállóban. Nem tudom a rivást hallgatni, eljöttem hazulról.

Tanító: Ejnye, ejnye, az az István, az nagyon oda van egy idő óta és lassan pusztul mindene. Hallom, már e nyilasi szántót is eladta.

Imre: Eladta. Köllött a pénz, mert fölmondták neki a kölcsönt. Meg váltói is vannak. Hanem, tanító úr, másért jöttem volna én, nem az István dolgában. Az majd kialussza a baját és eligazítja a sort. Máskor is megesett és nem dőlt össze a világ. Egyébre vagyok kíváncsi.

Tanító: Beszélj, fiam, bátran.

Imre: Ma a városban nagy hirdetések ragasztottak a falakra és a hirdetés azt mondja — azt mondja, — már elfelejtettem! De előre tudtam, hogy el fogom felejteni, ezért fölírtam egy papírra (előkotorász egy gyűrött papírdarabkát), itt van, azt mondja: nagy anti-alkoholista előadás lesz vasárnap a városházán és arra mindenkit meghívnak a guttemplárok. Ezt nem értem.

Tanító: Látod, ez most épen kapóra jön. Tudod te, mi az alkohol?

Imre: Nem tudom. Ehhez nem vagyok elég okos.

T.: De azt csak tudod, mi a szesz?

I.: Azt már tudom. Spiritusz.

T.: Helyes, úgy is mondják. A szesz spiritusz, tudományosan pedig mind a kettőt alkoholnak nevezik. Tudod-e, miből készítik a spirituszt, vagy a mint másképp nevezni szokták, az alkoholt?

I.: Odabent a városban, gondolom, krumpliból készítik, a város végén van a nagy szeszgyár.

T.: Krumpliból, árpából, szőlőnek a mustjából készítik; mindből lehet alkoholt készíteni, amiben cukor vagy lisztes anyag van. A must forr, erjed, a cukor átalakul alkohollá és bor lesz belőle. Az árpából főzik a sört. De lehet alkoholt készíteni almából, szilvából is.

I.: Úgy-e tanító úr, mikor István bátyám ősszel a kis üstön szilvóriumot főz, akkor ő tulajdonképpen alkoholt készít?

T.: Azt. A szilvórium, mint minden pálinka, alkohol. Hanem mondd csak, mikor az István kifőzte az alkoholt, olyan tisztán ittátok, ahogyan az üstből kikerült?

I.: Nem biz azt, mert nagyon erős volna. Vízrel hígítjuk!

T.: Mi az, hogy nagyon erős volna?

I.: Marja az ember száját, torkát, gyomrát mint a tűz, nem lehet azt tisztán meginni.

T.: Ezt jól jegyezd meg. Az alkohol tisztán ihatatlan, mert olyan égető, maró folyadék, akár a vitriol. A bor, a sör, a pálinka, az urak cifra likőrjei, pezsgői mind vízzel fölhígított alkohol. Az egyikben több alkohol van, mint a másikban; az egyik ezért gyöngébb, mint a másik, de alkohol mindegyikben van.

I.: No, a bor mégis csak más, mint a bundapálinka vagy a szilvórium.

T.: Nem más, fiam, mert alkohol abban is van, csak kevesebb, de azért az is részegítő ital. Látod, ha elpárologtatják belőle a vizet, ha lepárolják, a borból konyak lesz, ez már nagyon erős szesz.

I.: De mért van mindegyiknek más íze?

T.: Mindegyiknek más az íze, mert különböző terményekből készítik és a hígító folyadékhoz különböző szereket kevernek. így citromhajat, szerecsendiót, gyümölcsnedveket. Meg is festik őket. De ha ezeknek a nemes italoknak íze különböző is, hatásuk egyforma, mert persze alkohol valamennyiben van. Már most, aki mindennap iszik pálinkát, bort vagy sört, *az alkoholista*.

I.: Csakhogy én nem ezt írtam föl magamnak plajbással a városban, mert én ezt írtam föl, hogy: antialkoholizmus.

T.: Jó, jó fiam, már ott tartunk. Érsd meg jól: aki az alkoholivásnak ellensége, *az antialkoholista*, a tudomány pedig, amelyik azt tanítja, hogy ne igyék az ember se sört, se bort, se semmiféle szeszesitalt, mert magát mérgezi, embertársát károsítja vele, azt a tudományt úgy nevezik, hogy: *antialkoholizmus*. Most már érted?

I.: Most már értem. István bátyám ma berúgott, ő tehát alkoholista, a felesége ezért haragszik, ő antialkoholista, én pedig ezt az egészet most már tudom, az én tudományom antialkoholizmus.

T.: Nono, a dolog még nem olyan egyszerű. Azért, mert az István felesége ma haragszik, még nem antialkoholista és te sem vagy tisztában ezzel a tudománnyal. Sajnos, csak egy bizonyos, hogy az István alkoholista.

I.: De kik azok a guttemplárok?

T.: A guttemplárok fogalmat tesznek egymásnak becsület-szóra, hogy nem isznak soha egy csöpp szeszesitalt sem és mindenkit megakarnak győzni az ivás káros voltáról. Azt akarják, hogy senki se igyék szeszes italokat. Guttemplár magyarul annyi, mint jó templomos, mert régebben vallásos szertartásaik voltak. Ma már nem foglalkoznak vallásos dolgokkal, hogy mindenféle vallású ember jöhessen közéjük és az ilyet testvérüknek nevezik. Ma már ez a szó guttemplár, annyit tesz magyarul, hogy: jó ember.

I.: Ha jól értettem, a guttemplárok, ezek a jó emberek, üldözik az alkoholivást. Baj az, ha az ember egy kevés alkoholt iszik?

T.: Láthatod az Istvánról.

I.: No, István bátyám nem egy keveset ivott, ő reggeltől estig ivott és elég sokat ivott. De hát a kevés ivás is hiba?

T.: Én csak annyit mondok neked, az ivás, akár mennyire módjával megy is, hibás dolog és rászolgált a jó emberek üldö-

zésére. Persze ne értsd ezalatt, hogy az ivást tűzzel-vassal pusztítják. Nem is lehetne, de meg hatalmasabb fegyverük van ennél: a tanítás, felvilágosítás, példaadás. Ha azonban az emberek teljesen meg akarják érteni a dolgot, lelegején kell velük azt kezdeni.

I.: Tanító úr tudja rólam, gyermekkoromban is szerettem tanulni, mindig kérdezősködtem. Tömérdék szép dolog lehet a világon, amiről mi, egyszerű emberek nem tudunk semmit.

T.: Jó tanítványom voltál mindig, talán a mai beszédem sem vész kárba. De hogy megértsd a dolgot, félig-meddig azt is meg kell értened, miből áll az ember, miből van alkotva testének minden porcikája. Hallottad-e már ennek a szónak hírét: sejt?

I.: Sejt? Ennek hírét sem hallottam soha.

T.: A sejt egy végtelenül piciny hólyagocska. Olyan piciny, hogy csak erős nagyító-üvegen, több százszoros nagyítással lehet látni, de ekkor nagyon jól lehet látni. Ha sok ilyen élősejt kerül egymás mellé, mint a rostán a lyukak, szövetet alkotnak. Ha sok ilyen szövet kerül egymásra, eleven testrészt alkotnak.

I.: Ezt úgy érteném, hogy például egy csirkecomb az test. Ha borotvával nagyon vékony szeletkét vágnék le belőle, akkor az szövet, ha ezt a szövetet a nagyítóüveg alá tenném, akkor lát-nám az apró hólyagokat, a sejteket.

T.: Körülbelül jól érted, fiam.

I.: Mennyi sejt lehet egy emberben?

T.: Ezt csak úgy nagyjából lehet megmondani. Ezer millió, ugye, az egy milliárd. Egy közepesen fejlett emberben körülbelül kétszázezer milliárd sejt is lehet.

I.: Ez irtózatossan nagy szám. És azok a sejtek úgy vannak az emberben, mint például a köleskása a zsákban?

T.: Dehogy. Már mondtuk, hogy a sejtek szöveteket, a szövetek eleven testrészeket alkotnak. Nézd, a koponya-csontok közt van az agyvelő, az ő folytatása a gerincvelő. Belőlük vékony szálak, az idegek futnak széjjel a szembe, fülbe, orrba, nyelvbe, az egész bőrfelületre. Aztán van a szív, belőle erek ágaznak szét, ők a vérkeringés szervei. Ők is szövetek. Aztán van a gyomor, belek, máj, vesék, az emésztés szervei. Aztán vannak a szaporodás szervei.

Ezek mind szövetekből, sejtekből állanak. Aztán vannak széles húszalagok, az izmok. Ezek mind rátapadnak egy erős vázra. Ez a csontváz.

I.: Most már tisztán látom a dolgot. Azt gondoltam, hogy ha a sejtek megbetegednek, akkor beteg valamelyik testrészt.

T.: Jól gondolsz. Ha azonban valamelyik testrészt beteg, már szenved az egész test.

I.: Hát az egészséges emberrel mi van?

T.: Az egészséges ember jár-kezel, fogyasztja sejtjeinek tápláló anyagát.

I.: Akkor azt pótolni kell.

T.: Pótoljuk is azzal a táplálékkal, amit megesszünk. A táplálékot megrágjuk, gyomrunkba kerül, a bél felszívja, a vér szét-hordja a legvékonyabb ereken mindenfelé és odarakja a sejteknek, neszték, egyetek, szaporodjatok, dolgozzatok.

I.: Mit dolgoznak a kis sejtek?

T.: Mindegyik, mint egy kis méhecske, pontosan végzi a maga munkáját. Fölösztják a dolgot okosan, összeállnak csoportokba, s az egyik csoport a fogakat növeszti, a másik a haját, a harmadik a körmöket, az inakat, izomrostokat, a húst, a csontot. Sok-sok millió sejt alkotja az agyvelőt.

I.: Hogyan tudják az ilyesmit az emberek?

T.: Tudós emberek egész életüket ilyen kutatásoknak szentelik és pompás műszereik vannak, hogy a dolgokat megvizsgálják, megállapítsák. Boncolnak embereket, állatokat. Külön sejtcsoportjai vannak az agyvelőnek a beszédképesség számára, ezek kormányozzák a nyelvet, külön a látás, hallás, szaglás számára. Ha az agyvelőnek az a része sérül meg, ahol a beszéd sejtjei fészkelnek, megnémul az ember, ha más részeket sértenek, megvakul, megsüketül, megbénul az ember.

I.: Ezeknek az agyvelősejteknek munkájához is kell táplálék?

T.: De még mennyire! Finom vérerek ágaznak szerte az agyvelőben, ezek szét-hordják nekik a táplálékot, a vért. Ha pedig valakinek bódító mérgek kerül a vérébe, onnant az agyvelejébe, akkor a mérgek a gyöngye, finom, okosan elrendezett kis sejtjártársaságokban nagy bajokat, pusztításokat okoz.

I.: Ki lenne olyan bolond az ilyen bódító mérget bevenni s az agyvelejéhez engedni?

T.: Az emberek, fiam! Mert ide figyelj, az alkohol, ez a *bódító agyméreg* leggonoszabb ellensége a sejteknek. Úgy-e égette a nyelvedet a tiszta szilvórium? Pedig a nyelved bőrénél sokkal gyöngébbek az agyvelő sejtjei.

I.: Ilyen veszedelmes mérreg az alkohol? De hiszen akkor István bátyám dolgát más szemmel kell nézni! Ne igyanak az emberek!

T.: Ne igyanak! És az emberek mégis isznak. Ha gyomrukba kerül az alkohol, mindegy, akár jó bor, sör vagy pálinka formájában, a vér rögtön széjjelhordja és ő rögtön megkezdí pusztító munkáját. Mert úgy van elrendezve az ember testében, hogy a leggyengébb kapja a legtöbb védelmet, támogatást, táplálékot. Példát vehetnének innét az emberek, ha ismernék a testüket. Az agyvelő a legfinomabb szerv, az ő táplálására sok vér siet és persze, ha ebben a vérben alkohol van, az agy érzi és sínlyi meg leghamarább.

I.: Igaz. Vígabb lesz az ember.

T.: Szomorú ez a vidámság. A szesz az agyvelő ítélőképességét megbénítja s az emberek, amint italozni kezdenek, minden ostobaságot pompás tréfának néznek s azon mulatnak. Magú. hősöknek érzik s az ivást valami dicsőségnek, virtusnak tartják. Pedig ugyan nagy mesterség a bornyelés! Ha józanok volnának, szegyeinek ostoba dolgaikat, de józan fejjel nem is kerülhet ilyen helyzetbe az ember.

I.: Mégis elfelejti az ember minden baját, mindent szebbnek, jobbnak lát.

T.: A bajok azért nem múlnak el, ha néhány órára elbódítjuk magunkat. A világ sem szebb, sem jobb nem lett, csak mi lettünk mámorosak. Annál keservesebb a kijózanodás! Istvánnak is meg kell fizetni az adót a másik borjú árából s ki tünteti el a felesége emlékezetéből a fejbeverést, ami épen olyan utálatos, mint veszedelmes dolog volt. De mondd csak Imre, hajtottad te már István lovait?

I.: Akárhányszor. Keményszájú, tüzes dögök, ugyancsak fogni kell a gyeplőt.

T.: Ha úgy egyszer alaposan megvagdálnád őket az ostorral és eldobnád a gyeplőt, mi lenne velük?

I.: No attól irgalmazzon a teremtő! Világgá mennének azok, a szekérből egy löcsdarabka sem maradna.

T.: Ilyen keményen fogja minden józan ember az ő eszének, indulatainak gyeplőit, fölgondol ésszel minden kis dolgot, mielőtt kimondaná vagy megtenné. Ezt a folytonos bírálgatást már úgy megszokta, hogy az gyorsan megy, észre sem veszi. De mihelyt ivott, kezdődik az indulat megbénulása, már nem fontolgat, még többet iszik, az alkohol már égeti az agyvelejét, fölszabadította benne a vadságot. Már eldobta a gyeplőket és hajrá, vágatnak vele a vad indulatok, míg fejbeveri a feleségét, vagy leszúrja a legjobb barátját.

I.: Mi legények, mikor iszunk, azt mondjuk egymásnak: egészségedre váljék!

T.: De később kezdődik a verekedés, a bicskázás s másnap a kórházban vagy a fogházban találkoztok. Ugyancsak egészségekre vált az ital.

I.: No, egy kis verekedéstől még nem ijed meg az ember. Ez legényvirtus.

T.: A verekedés ocsmány, gonosz dolog, nem virtus. Amíg a kis gyermeknek egy fogacskája kinő, csodálatosabb, bonyolultabb és rendesebb munkát végeznek az ottani sejtek, mint mikor az emberek egy négyemeletes márványpalotát emelnek s azt teljesen berendezik. És a sejtek munkája ilyen az egész testben. Most végig vágni egy emberen bottal, milliónyi sejteket az ő hasznos munkájuk közben végleg elpusztítani, olyan bűnös dolog kicsiben, mintha egész országrészeket ölné ki valami gonosz óriás egyszerre. Aki megismeri az emberi test munkáját, csodálja és megbecsüli másnál is. Embert embertársának megütni nem szabad. Állatot se!

I.: Így csakugyan más képe van a dolognak. De ezt közülünk senki sem tudja.

T.: Az alkohol nótája azonban még tovább is van. Mert igaz, legelőször az agyvelő szenved, de azonban szenvedni kezdenek a többi szervek is.

I.: Gondolom, hogy mért? A többi szervek épen úgy sejtékből vannak összerakva, mint az agyvelő.

T.: Úgy van. Mondj egy ilyen szervet.

I.: Például az ember szíve.

T.: Helyes. Nincs az a finom acélgép, amelyik nagyobb munkát végezne, mint a szív az ő megszakítás nélküli munkájában. Mert ez a szegény munkás meg nem állhat egy pillanatra sem. Az ő pihenése már a halált jelenti.

I.: Ez világos, de hogyan ront rajta az alkohol?

T.: Úgy, mint a többi szerven, pusztítja az ő sejtjeit is. Azok is a vérből nyerik táplálékukat, ezt mondtad is az elébb. Hanem nagy baj itt, hogy sörrel, borral sok folyadék jut az emberbe, mert nem isszátok gyűszű poharakkal. Ez most mind fölszívódik a vérbe, több munkát ad a szívnek, amit gyorsabban is kell végeznie. Megduzzad, nagy lesz, annál könnyebben megszakad.

I.: A nagyobb munkát értem, de mért kell gyorsabban végeznie?

T.: A mámoros ember fölhevül, ütere is gyorsabban ver, ez a szív gyorsabb munkáját jelenti. De kijut a többi szerveknek is. A gyomor kitérül, a vese több vizet kénytelen kiválasztani, a máj sem maradhat tétlen.

I.: De ez csak nem következik be egyszeri ivásnál?

T.: Mind bekövetkezik, de a hatása később elmúlik, az ember kialussza mámorát, a megszaklatott szervek helyre igazodnak, az elpusztított kis sejteket pótolni igyekeznek a megmaradottak. De másnap tudatlan felebarátunk megint fölhajt egy pohár sört, a még meg sem gyógyult szövetek újra megbetegednek és ez így megy napról-napra. Lassan, észrevétlenül minden szerv tönkre megy, hiszen idővel az esőcsepp is kivájja a követ az eresz alatt.

I.: Ezt azért kérdeztem tanító úr, mert néha magam is ittam, most pedig félek, hogy már nagy rongálás lehet bennem, amiről nem tudok.

T.: Az bizonyos, hogy a szeszesimal nyomot hagy maga után. Az egészséges szervezet ellenállóképessége ezt lassan helyrehozhatja ugyan, ha újabb ivások nem rongálják. De a gyógyulás legelső és legfőbb követelése, hogy *rögtön* föl kell hagyni minden alkoholivással.

I.: Még ezt az egyet nem értem, amit most mondott a tanító úr. Mi az: a szervezet ellenálló képessége?

T.: A szervezet itt az ember egész testét jelenti. Az ellenálló-képesség nagyon fontos dolog, kissé részletesebben kell megmagyaráznom. Ételben, vízben, levegőben mindig úszkálnak apró kis élő lények, amelyek mérgesek; ha vérünkbe kerülnek, ott gyorsan elszaporodnak és betegségeket okoznak.

I.: Hallottam már erről. Ilyen a kolerabacillus, veszettség, a tüdővész.

T.: Ezeket helyesen említéd. Egy sereg ilyen kis bacillus van még. Ok okozzák a náthát, sárgalázt, hideglelést, a szaporodási szervek egyes megbetegedését, vérbajokat. Ha az ilyen mérgező testünkbe kerül és ott elhatalmasodik, azt fertőzésnek nevezzük.

I.: Csak igen nagy tisztasággal lehet ellenük valahogyan védekezni.

I.: Persze nem láthatók a porban, szemétben.

T.: Láthatók, de csak roppant erős nagyítóüveggel. Kívülről bajos is ellenük védekezni. Hanem bent a szervezetünkben, amint megkezdénék a munkájukat, nyomban ellenmérgek támadnak íél ellenük az ép ember testében és őket elpusztítják. Ezért maradunk egészségesek. Ez a szervezet ellenállóképessége. A sejtek közös ellensége az alkohol. Aki iszákos, úgy lerongálta teste ellenállóképességét, hogy sokkal hamarább van fertőzésnek kitéve, mint a józan és ha már beteg, nehezebben gyógyul meg.

I.: Pedig, amikor kolera járta, mindenki azt mondta, hogy csak jó bort kell inni, de a szilvórium sem árt.

T.: A koleránál az alkoholra való hivatkozás éppen olyan ostoba vagy gonosz beszéd, mint amivel az ivási szokásokat védik. Oroszországban az elmúlt években ezrével pusztultak az emberek és minden hétfőn sokkal több halt meg, mint a többi napokban. Vasárnap többet ittak a kolera ellen s az alkohol testük ellenállóképességét meggyöngítette. Ez az orvosság nagyon használ — a kolerának. Ha kolerajárvány van, bátran kilehet írni minden korcsmaajtóra: Itt kolerát mérnek. Ha nincs kolera, akkor: egyéb betegséget mérnek.

I.: Kezdem megérteni, mért mondja a tanító úr, hogy a mindennapi ivás hibás dolog, talán még rosszabb is, mint az egyszeri leittasodás.

T.: Rosszabb bizony, mert az ilyen egyszeri berúgás inkább elretentő, mint csábító. Ujjal mutogat rá mindenki, kinevetik, részeg disznónak nevezik, mialatt mindennap „mértékletesen” iszogató polgártársunkat igen rendes embernek tartják. Ő büszkén ütögeti is a hasát, hogy már mennyi jó bor ment ott le, pedig ezalatt megnőtt, elhájasodott a szíve, kitágult a gyomra, fulladásai vannak néha, később köszvényes lesz és az egész boldogan hősködő, pirosarcú embernek nincs már egy egészséges porcikája bévülről. Ha megismerhetné magát valóban, kétségbeesetten dobná el a borospoharat.

I.: Ugye bizony, minden betegséget az alkohol okoz?

T.: Része van minden betegségben. Az agyvelőbajoknál ott van az örültség, agyszélhűdés, aztán a különböző szívágulások, szívgyöngeségek, szívelzsirosodások, az érlemeszesedés, a gutaütés, a vízbetegség, máj- és vesebajok. Ezeknél mind bábáskodott az alkohol. Az emberek ezeket mind külön betegségeknek nézik és egy kis „jó” borral, vagy „szíverősítővel” gyógyítgatják.

I.: De ha ez így van, az embereknek már régen ki kellett volna pusztulniuk, hiszen mióta emberek vannak, azóta isznak. Már Noé elkezdte.

T.: No, nem vált dicsőségére. De régen ritkábban és kevesebbet ittak az emberek. Ivások csak nagyobb ünnepélyeknél fordultak elő, a néptömeg józan volt. A nagyurak azért akkor is ittak, de tele is voltak mindenféle betegséggel. Drágább is volt az ital, a közlekedés nem volt olyan gyors, mint manapság, sörgyárosokról, szeszgyárakról akkor szó sem volt. Te hatezer esztendő múlva is tudod, hogy Noé egyszer leittasodott. Fognak-e az emberek annyi idő múlva emlékezni arra, hogy az István ma ittas volt és a feleségét fejbeverte? Pedig Noé a feleségét sem verte fejbe.

I.: Egy hét múlva sem fognak erre emlékezni.

T.: Az ivásnak a gyakorisága a nagy baj. A vasutak könnyen széthordják, alkoholgyártók, bortermelők mindenféle módon dicsérik a gyártmányukat, hogy minél több fogyjon, a szerencsétlen nép iszik is nyakló nélkül, ha hétköznap, ha vasárnap. Az iszákos ember olyan, mint a két végén meggyújtott gyertyaszál. Az egyik oldalon elégeti az előrehaladó idő a másikon az alkohol. Bizony hamarabb hal ő meg, mint a józan.

I.: Mégis, akárhány öreg embert ösmerek, aki egész életén lát iszákos volt és nagy kort ért el.

T.: Nincsen szabály kivétel nélkül és ezek kivételek. Vagy nagyon erős szervezetet örököltek, vagy olyan viszonyok között éltek, amelyek részben ellensúlyozták az alkohol pusztítását. Sok mozgás a szabadlevegőn, jó táplálkozás sokat tesz. Végeredményben nem tudhatjuk, meddig éltek volna, mennyivel élnének tovább, ha józan életűek.

I.: Ez mind tanulságos dolog, azonban az ember a saját szemének is hisz, bízik a saját tapasztalataiban is. Már pedig magam tapasztaltam, télen mennyire melegít néhány korty szesz. Ezt nem lehet eldisputálni.

T.: Szeretem, fiam, ha nem adod meg magad egykönnyen. Ez azt mutatja, hogy gondolkozol, ha hibásan is, amit azonban már meg lehet változtatni. A gondolkodó ember sokkal könnyebben boldogul, mint az olyan, aki mindenféle mende-mondákban vakon hisz. Az ilyen nem él, csak tenyészik és elenyészik, mint ősszel a kukoricakóró a szántóföldön. Bizony, eldisputálom én azt, hogy az alkohol melegít.

I.: Nos, erre kíváncsi vagyok?

T.: Van az alkohol hatásában néhány ily álnok ellentmondás, látszólag az ő javára. Az letagadhatatlan, hogy az ember, ha ivott, meleget érez a testében.

I.: No lám, a tanító úr is elismeri.

T.: Csak ne örülj, mert én ellentmondást is említettem. És ez ott kezdődik, hogy közben az ivónak teste lehül, de ezt ő már nem érzi.

I.: Hogyan lehetséges ez és miképpen lehet megtudni?

T.: A legegyszerűbb módon. Hőmérőt tesznek a hóna alá és az kevesebb fokot mutat, mint amikor az ember józan volt.

I.: Nem értem. Ezt sehogyan sem értem.

T.: Majd megérted mindjárt. Az ittas ember testében a vérerek mind kitágulnak, több vér kerül a teste felületére, ezért pirul ki az arca is. A nagyobb vérömlést úgy érzi, mintha valami meleg takaró borítaná el az egész bőrét. Így is van, a vér meleg. Ennek mi a következménye?

I.: Nem tudom, tanító úr.

T.: No csak gondolkozzál! Egy fazék forró leves mikor hül le hamarabb, ha a fazékban van, vagy ha kiöntik egy szélei lapos tányérba?

I.: Ha kiöntik. De most már értem! Hisz ez a legvilágosabb dolog a világon! Több vér került a test felületére, a levegő hideg és a vér gyorsabban hül le. De hiszen — tanító úr — az ember ilyenkor sokkal könnyebben meg is hülhet.

T.: Rájöttél úgy-e, magadtól is? Az ittas ember meleget érez és könnyebben hül meg, mint a józan, aki fázik. Télen sok szegény ember fagy meg az országúton, ezek ittasok voltak, mert azt hitték, az alkohol majd melegíti őket. A részeg kellemes meleget érez, elbágyad, leül, elalszik, vége. A józan ember fázik, siet, fedél alá kerül, élve marad. Az északsarki utazók matrózai közül a jegestengeren mind elpusztultak azok, akik ittak. Cet-vadászok soha egy csöpp alkoholt nem visznek magukkal, mert tudják, hogy ez a halálukat jelentené.

I.: Hanem mért tágulnak ki az ittas ember erei, mert hiszen ezen fordul meg a dolog?

T.: Ezen fordul meg. Az ereket kis izmocskák veszik köröskörül, mert rugalmasnak kell lenniök, hogy a vér teljesen kitöltse, de azért meg ne pattanjanak. Az izmoknak idegszálai is az agyvelőben futnak össze. Ha az agyvelő megbénul, elveszti a gyeplőt, meglazulnak az idegszálacskák s a körkörös izomrostok. Már nem fogják olyan szorosan az ereket. A vér azután jobban kitágítja őket.

I.: Most már azt is tudom magyarázni, mért borvirágos az iszákos ember orra? Az orrban lévő hajszálerek mind kitágulnak és azután már ilyenek is maradnak.

T.: Ez az oka a borvirágos orrnak. Az ilyen embernek már az egész érhálózata az ördögé. Mert, mint a kazán belsejében a kazánkö, úgy rakódik le az alkoholvív okozta gyulladás következtében idővel az erek belsejében egy mészanyag. Úgy nevezik ezt, hogy érlemeszesedés. Az ér rugalmassága ezáltal elvész, törékeny lesz és könnyen megpattan, az agyvelőben vagy a szívben. Akkor kész a gutaütés, az agyszélhűdés. Az ilyen borvirágos

orrú ember már a siralomházban jár, ha rögtön föl nem hagy az ivással.

I.: Rettenetes! Már az Istvánnál is kezdődik ez a borvirágos orr. Mindig ijeszetőbbnek kezdem a dolgát látni.

T.: Az is. De hogy még egyet említsek, arra figyelmeztetlek, hogy a fázás, a hidegnek megérzése intés az ember számára, hogy burkolja be jobban a testét, vagy menjen melegebb szobába, vagy mozogjon gyorsabban, hogy az izmok kimelegedjenek. Az alkohol ezt a figyelmeztetést némitja el, a hideg pedig megmarad.

I.: Azt is mondja mindenki, hogy az alkohol táplál. Magam is éreztem, hogy csillapítja az éhséget.

T.: A tiszta alkoholban egy mákszemnyi táperő nincsen. A sört folyékony kenyérnek nevezik a tudatlan emberek, vagy önző sörgyárosok, pedig egy liter sörben annyi táplálék sincs, mint egy fél zsemlyében.

I.: Mégis csillapítja az ember éhségét.

T.: Az éhség éppen olyan figyelmeztetés, mint a fázás. A gyomrod int, hogy az éléskamra kiürült, jó lesz idejében pótolni, ezt a figyelmeztetést nyakon önti az ember egy pohár bódító méreggel, természetes, hogy az elkábított érzékszervek már most hallgatnak. Táplálékot a gyomor nem kapott, te dolgozol tovább és a tested sorvad.

I.: Hallja az ember mindenütt, hogy az alkohol az emésztést elősegíti, különösen zsíros ételek után. Ha az ember erre vizet szik, könnyen gyomorfájást kaphat.

T.: Az emberek nagyon találékonyak, ha az ivást kell menteni. Akinek árt a zsíros étel, ne egyék ilyet.

I.: De mi van az alkohol emésztést elősegítő képességével?

T.: Az alkoholban a zsiradék valamivel könnyebben oldódik, magát az emésztést mégis hátráltatja. Igen körültekintő, pontos kísérletezések folytak ebben az irányban is. És ha mégis elősegítené a zsiradék oldásával, az orvosság itt rosszabb volna a bategségnél. Olyan volna, mintha te véletlenül kiinnál egy félüveg tintát és gyomormosás helyett egy félkiló itatóspapírt nyomnának beléd az orvosok, mert az itatóspapír fölszívja a tintát.

I.: A harmadik gondolatomat már elő sem merem hozni,

félek, hogy ennek a hitemnek is vége. Azt hiszem mégis, hogy a szesz a fáradt embert erőhöz juttatja.

T.: Mivel juttatná erőhöz? Erő csak a táplálékban van, de a alkoholban nincsen táperő. Akik tornaversenyekre készülnek, labda rugók, atléták, birkózók, szóval akiknek kell az erő, a legjobban óvják magukat versenyek előtt az ivástól. Ezt már a régi görögök is tudták.

I.: A fáradt ember mégis fölüdül hirtelen, nem érzi a fáradtságot, könnyebben dolgozik. Magamról tudom.

T.: A szervezetbe került méreg fölráz néhány pillanatra, most csakugyan úgy érzed, könnyebben dolgozol. Az ítéleted, a figyelmességéd már megbénult. De a józan nagyon tisztán látja, hogy az ittas ember munkája nem ér annyit, mint az övé. Itt is sokféle pontos, lelkiismeretes mérést vittek végbe a kutató tudósok.

I.: Hogyan lehet az ilyesmit megmérni?

T.: Most csak két gyakorlati példát említek neked. A betűszedők a nyomdáknak sok ezer apró betűt raknak naponta egymás mellé. Minél többet szed az ilyen szedő, annál nagyobb a kérése. Egyforma ügyes szedőknek egyik fele reggelenként egy pohár bort kapott s a borivók azon a héten sokkal több hibával sokkal kevesebbet szedtek, mint a józanok.

I.: A másik példa micsoda?

T.: Az angol hadseregben a századok fele fárasztó menetek előtt egy nagyon kis adag bort kapott, a századok másik fele nem kapott szeszt. Es az alkoholos félszázadokban aránytalanul több volt a megbetegedés, a kimerülés, szóval a maródi, mint az alkoholmentes félszázadokban. Ma már az angol hadsereg legénységének legnagyobb része, a hajóhad pedig teljesen tartózkodik az alkoholtól. Meg is hódították a fél világot. A fáradtság érzése épen olyan figyelmeztetés, mint az éhség, hogy jó lesz a munkát abbagygni, mert a többi már a szervezet rovására megy.

I.: Pedig milyen jól esik nagy hőségben egy pohár sör! Hűsít.

T.: Ez a bizonyos „jól esik” a legcsábítóbb az alkoholmérgezésben. A gőzhajózás kezdetén Angolországban a hajókazánok melletti pokoli hőséget nem bírta ki egyik-másik fűtő,

belepusztult, úgy, hogy a hajó kapitánya messze Arábiában kénytelen volt benszülött arabokat fölfogadni fűtőknek, ha haza akart kerülni. Az arab legények kitűnően állották az embertelen hőséget, persze az angolok kutatták az ő nagy kitartó képességük okát. Kiderült, hogy ők soha nem ittak szeszes italt, — a mohamedán vallás tiltja a szeszivást, — míg az elpusztult fűtők a nagy hőséget szeszivással akarták csillapítani. Ez nem egy hajón történt. Azóta nincs az angol hajókon egy csöpp alkohol sem a személyzet számára.

I.: Eddig megértettem annyit, hogy az ember hideget, meleget, fáradtságot, éhséget nem érez, ha alkoholt iszik. Azt is értem, hogy ez nagy baj. De miért nem érezzük őket? Ha az agyvelőt el is tompítja a szesz, a hideget még sem ott érzem, hanem a bőrömön, az éhséget is a gyomromban érzem.

T.: Csakhogy az agyvelőd veszi észre az ő érzékszervei útján. Hány érzékszerve van az embernek?'

I.: Öt. Látás, hallás, ízlés, szaglás; tapintás. Ezek az érzékszervek el vannak osztva az emberi fülben, nyelvben, orrban, a bőröm csak a hideget, meleget, ütést-szúrást érzi.

T.: Jól van. Ezekből futnak idegszálak a központba, az agyvelőhöz. Mindent megtelefonálnak neki, ami kívül történt.

I.: Ha például a lábujjamba tüske ment, rögtön megérezem, vagy ha megpörkölte a gyufa az ujjam végét.

T.: Ezt az idegszálak, mind megjelentik az agyvelőnek, ő hirtelen meggondolja, mit kell tenni, parancsot ad a kéznek és te kihúzod a szálkát, vagy eldobod a gyufát. Úgy megy ez kicsiben, mintha ti például verekednétek a faluban. Mi történnék akkor?

I.: Telefonálna a jegyző úr csendőrökért.

T.: A központban, a szolgabírósnál rögtön megtudnák a dolgot, parancs menne a csendőröknek, azok aztán rendet csinálnának. De hátha éppen égne a városban postapalota teteje, ahol az a sok telefondrót összefut?

I.: Akkor a jegyző úr kiabálhatna a telefonba estig.

T.: A garázda legények pedig tovább garázdálkodnának. Így ég az ittas embernél a telefonos központ, az agyvelő, meg a huzalok, az idegszálak. Nem érez az sem meleget, sem hideget,

fáradtságot, ütést. Ezáltal nagy veszedelemnek van kitéve. Ez az agyvelőbénulás az oka annak a világszerte elterjedt balvéleménynek, hogy a szesz táplál, melegít, erősít, vidámít, gyógyít. *Ez az alkohol-babona.* Amit az emberek tudatlansága, régi megszokása, mint jó tulajdonságot az alkohol javára ír, már ilyen egyszerű vizsgálódásnál csalásnak bizonyul. Mindnek az ellenkezője igaz. Gyöngít, beteggé, tompaelméjűvé, fáradta, lezsaroltta, mindenféle betegségek melegágyává teszi az embert. Még a kolera is becsültebb ellenség, mint ő.

I.: No, a kolera mégis nagy veszedelem.

T.: A kolera messziről kiabál: emberek, jövök, vigyázatok, készüljetek! És az emberek védekeznek, amint tudnak és ezért nem is pusztul el annyi ember. Ha már itt van, gyorsan végez aztán megy tovább. De az alkohol álnok barátod. Örömök, jó érzések, vidám cimborák között találsz, azután ha már megbarátkoztál vele, vagyoni romlással, erkölcsi elzüllyéssel, kínos szenvedésekkel pusztít el s a baji rákeni más betegségekre, sorscsapásra, véletlenre, már amint az emberek az ő nyomorúságait maguk között elnevezik. De még te sem vagy neki elég, ha már le is számolt veled.

I.: Hogyan, hát lehet tovább is?

T.: Az alkohol bűnlajstroma kimeríthetetlen. Eddig csak az egyes emberrel foglalkoztunk. Azt mondhatná az ember, bűnhődjék az olyan, aki tanulatlan, vagy nem hallgat a tanításra. Ez sem volna nagyon helyes. Csakhogy az egyes emberek iszákosságát megszenvedik azok is, akik nem isznak, a gyermekei s az embertársai.

I.: Igaz, az iszákos ember elherdálja a kis vagyunkáját, a gyermekei már koldusok.

T.: Nem ez a nagyobb baj. A kis vagyunkák ma már más okokból is elúsznak. Hanem az iszákos ember elherdálja gyermekei, unokái egészségét. Ha meg is lehetne engedni, hogy a saját testével mindenki rendelkezhetik, ivadékai, vagy embertársai életével, egészségével nem rendelkezhetik. Nyomorékká nem teheti őket.

I.: Köze van ahhoz a gyermeknek, ha szülői isznak?

T.: Nagy köze van, mert beteg, nyomorék, gyöngé testet örököl tőlük.

I.: Ezt magyarázza meg nekem, tanító úr, mert valami gyanús sejtéské motoszkál bennem.

T.: No, mondd ki bátran, mi az?

I.: István bátyám harmadik fia már harmadfél éves, de még sem beszélni, sem járni nem tud. Az anyja kétségbe van esve. Az egész fájtája egészséges, töprengnek, aggódnak rajta, honnét csöppent közéjük ez a szegény kis nyomorék? A nagyanyja azt mondja: megverte valaki ezt a gyereket a szemével.

T.: Az alkohol megrongálja csirát a szülőkben és szerencsétlen gyermekeik a legkülönbözőbb betegségekkel jöhetnek a világra. Ha véletlenül egészségesek, a fertőző betegségekkel szemben gyöngé az ellenálló képességük.

I.: Szegény kis Pista, ha meg nem hal, egész életén át megszenvedi az apja iszákosságát.

T.: Ó bizony ártatlanul szenved. És egyetlen mámor, az apának vagy anyának egyszeri ittas volta a fogantatásnál épen elég, hogy a megteremtett új ember egész életén süket, vak, néma, nyomorék legyen.

I.: De mért egészséges a másik két gyerek?

T.: Az apjuk akkor még fiatalabb volt, nem itta át a testét az alkohol. Iszákos szülők gyermekeinek egészsége csak véletlen, később is leromolhatnak. A szomorú szabály mégis az, hogy iszákos szülők ivadéka leromlik.

I.: Ez bűnös dolog. De nem valami véletlen föltevés az egész? Vagy tévedés?

T.: Ezek tudományosan bebizonyított tények. Nagy városokban ápoló intézetek vannak, százával, ezrével található itt a nyomorék gyermekek. Tudós orvosok vizsgálják őket, kutatják szüleik egészségi viszonyait. A vizsgálatok igazolják, hogy vagy az apa, vagy az anya, vagy mindkettő iszákos volt. Olyan gyermekeknel, kik bortermelő vidékről valók, még egyebet is bizonyítanak.

I.: Ugyan mi lehet ez?

T.: Ezeknel a gyermekeknel föltűnt a születésük körülbelül egyforma ideje. Az orvosok visszaszámítottak 9 hónapot, kiderült, hogy

fogantatásuk farsangra, vagy késő ősre esik. Szüret utánra, amint falun mondják, új borra. Az alkohol tisztító hatása itt is nyilvánvaló.

I.: Akárhány apa azonfelül kis gyermekének bort, pálinkát ad, azt mondja, hadd erősödjék!

T.: A szerencsétlen annyit tud, hogyha a kölyökkutyát pálinkás kenyérral etetik, az növéseben elnyomorodik, kicsiny marad. Azt hiszi a jámbor, hogy ami a kutyának árt, az ő gyerekének biztosan használ. Hordják a szomszédasszonyok a gyermekágyas asszonynak is a bort, ami neki is árt s a tej útján az újszülöttnak még jobban árt. A legveszedelmesebb az alkohol a fejlődő szervezetben. Az emberek isznak, maguk és ivadékaik még jobban leromlanak, ez már itt nem egyes ember ügye. Az alkoholkérdés itt már nagy, kínos, szomorú társadalmi baj.

I.: Mit jelent ez a szó: társadalmi?

T.: Már tudod, mi egy sejt. Sok millió sejt együtt alkotják az ember testrészeit, a testrészek együtt az egész embert. Ha betegek a sejtek, beteg valamelyik testrész, megszenved az egész ember. Most indulj ki az emberből.

I.: Egy ember az egy ember. Sok egyforma munkájú ember egy társaságban az egy — az egy —

T.: Az egy társadalmi osztály. így van például munkás-osztály, kisiparos-osztály, földműves-osztály, tőkés-osztály. Mindezek az osztályok pedig együtt maga a mai társadalom.

I.: Ha betegek az emberek, beteg az egész társadalom.

T.: A társadalom éppen olyan eleven valami, mint az ember. Növekedik, fejlődik, tökéletesedik. Betegségei is vannak, akár egy embernek. Társadalmi betegségek például a tömeges éhínség, a lakásnyomoruság, különböző bűntények, a tömeges gyermekhalandóság, kivándorlás, tüdővész és persze elsősorban maga az alkoholizmus. Aki a társadalmat ösmerni akarja, vagy pláne gyógyítani, annak letelején kell a megismerést, gyógyítást kezdeni, a sejténél.

I.: Ha az embernek a foga fáj, az egész teste szenved.

T.: Ha pedig valamelyik társadalmi osztálynak van baja, ha rosszak a munkások kereseti viszonyai, gyöngye volt a termék, azt megérzi az egész társadalom. Hanem az alkohol nem tesz kivételt. Az egyformán tisztít szegényt, gazdagot.

I.: Valami különbség mégis lehet kettőjük közt. A gazdag jobban bírhatja az alkohol pusztítását. A szegény munkást lakásuk nyomorúsága is a korcsmába kergeti. Mit csináljon addig, míg a bérelt ágyba nagy későn belebújhat?

T.: A munkásságnak lakásnyomorúsága valóban nagy társadalmi baj. De vajjon jobb lesz a munkás lakása, ha keresete felét elissza? Az egészségét most már nemcsak a nedves, levegőtlen odu rágja, hanem az alkohol is kikezdi. Meg azután ne gondold, hogy ha jobban keres, kevesebbet iszik. A gyári előmunkásoknak ilyenformán mind bornemisszáknak kellene lenniök, mert ők keresnek legjobban.

I.: Pedig aligha azok.

T.: A gazdag emberek sem vetik meg a szeszes italt, pedig a lakásuk jó. Sőt a szegény munkásosztálynak itt egyáltalán nem lehet szemrehányást tenni. A vagyonos polgárok aránytalanul többet isznak. A szegénységgel nem lehet itt takarózni és a gazdagok se prédikálják a szegényeknek a vizet, míg ők bort isznak, hanem kezdjék elsősorban maguk. A jó példa majd ragadós lesz.

I.: Abban nagy igazság van, hogy a rosszul kereső munkás nem juthat jobb lakáshoz, ha pénzét korcsmába viszi. El tudom gondolni, hogy ha nem mérgezi magát szesszel, mindenféleképpen javulni kell a helyzetének. Hanem a munkabérek kicsinyek, az élelmiszerek drágák, nem csoda, ha tisztességes eledelre nem kerül. Egy darab szalonna, zöldpaprika, kenyér, rá pálinka vagy sör és kész az ebéd.

T.: Igaz, a rossz táplálkozás, az élelmiszer uzsora egy másik nagy társadalmi baj. De segít a munkásság azáltal magán, ha mámorban keres vigasztalást? Ellenkezőleg, elaltatja öntudatát s nem keresi a javulást. így nem is változhatik meg a helyzete. Az elivott néhány garassal változatosabbá tehetné az életét. Inkább kerülne egy kis tejfel, hús a főzelékbe. Egy kevés sajt, gyümölcs még mindig kikerül két pohár sör árából, egyik sem tüzes méreg, egészséges táplálék mind a kettő.

I.: Férfi ember röstel gyümölcsöt, édességet enni. Azt tartja, asszonyinak, gyereknek való. Csak az ital férfias dolog.

T.: Ismerem ezt a furcsa felfogást. Az iszákos ember úgy

elrontja ízlését, hogy az édeset nem szereti. Pedig az édes minden nyelven kellemest jelent. Ha elhagyja az ivást, meggyógyul, később rájön, hogy egy hamvas őszi barackban, egy fűrt jó szőlőben több illat, zamat és íz van, mint a legfinomabb francia pezsgőben, a keserű sörről, fanyar borról, tüzes pálinkáról nem is szólva. A gyümölcs, cukor, sajt, tej a legjobb ízű, legegészségesebb táplálékok közé tartoznak. A gyermek ízlése még romlatlan, ezeket minden gyerek szereti. Szomorú egy férfi gondolkodására, ha csak ebben tud különbözni a gyermektől.

I.: Az étkezés örömei e szerint nem fogynának, hanem szaporodnának, ha a szesz lekerülne az asztalról. De azon nem lehet csodálkozni, ha füstös, poros, forró műhelyekben, túl hosszú munkaidő alatt egy pohár sört fölhajt a munkás. Mégis könnyebben tűri a műhely nyomorúságát.

T.: Könnyebben tűri? Nem látod, hogy itt a baj? Ha tűri a nyomorúságot, az örökre megmarad. Az amerikai munkás húst akart enni és íme húst eszik. A fölvidéki tót arató megelégszik az avas szalonnával, pálinkával, nem is kap egyebet. Ha túród, megmarad a hosszú munkaidő, por, füst, rossz levegő. Csak tiszta fejjel lehet megtalálni okos módját annak a törekvésnek, hogy a helyzet javuljon. Az alkohol itt is olyan álnok barátja a munkáságnak, mint minden egyéb nyomorúságában, pedig van ezekből elegendő. Itt vannak például a bűntények.

I.: Ezt láttam legvilágosabban akkor is, mikor az alkohol egyéb pusztításairól semmit sem tudtam.

T.: Kiszámították, hogy minden száz meggyilkolt emberből 63 életben maradt volna és 63 gyilkossal kevesebb volna, ha nincs kéznél alkohol. Hatvanhárom ember meghal, ugyanannyit becsuknak, mit szenvednek az ő hozzátartozóik? A súlyos testi-sértéseknél ez a szám még nagyobb. Itt száz esetből 74 esik az alkohol számlájára. Valamennyi büntettet, lopásokat, erkölcs elleni vétségeket házi béke megzavarásokat összevéve száz eset közül 70-80 egyenesen az alkohol rovására írható. Ugyanez az arány áll a gyárakban előforduló ipari baleseteknél, sőt a vasúti szerencsétlenségeknél is. Az ilyen számításokat pontosan vezetik minden országban, a nevük: statisztika. Az alkohol annak is árt, ki nem él vele.

I.: Ijesztő számok. Mekkora lehet ez nálunk?

T.: A mi országunkra ezt most nem tudom. Egy Bunge nevű német tudós könyvében olvastam, hogy az Amerikai Egyesült-Államokban 1860 és 1870 között az államnak a szesz italok fogyasztása összesen 3600 millió dollár kiadást okozott. Ez idő alatt 300 ezer emberéletet semmisített meg, 100 ezer gyermeket vitt a szegényházakba, 150 ezer embert a fegyházakba, 2000 öngyilkosságot okozott, 20 ezer nőt tett özvegyé és egy millió gyermeket árvává. Most szörnyűködhetel!

I.: Szörnyűséges számok, csak az a baj, hogy az emberek ezt nóm tudják.

T.: Nálunk még rosszabb lehet a helyzet. Amerikában van már sok millió ember, aki egyáltalán nem iszik, nálunk talán 1000 sincsen. És ne feledd, hogy a hivatalos számokba már csak a legkirívóbb esetek kerülnek bele, amelyek a törvényt is foglalkoztatták. Mennyivel nagyobb az a pusztulás, ami csöndben, észrevétlenül megy végbe az emberekben, családokban, a társadalomban. Az ángyod fejbeverését, a Pista nyomorékságát semmiféle törvény föl nem jegyezte.

I.: Nagyon szomorú dolgok ezek. Nekem, tudom, nem hiába beszélt a tanító úr. De a legtöbb az ilyen tanítást az egyik fülén beveszi, a másik fülén kiereszti.

T.: Mégis tanítani kell őket! Nem rosszak az emberek, csak évszázados szokásaikat hagyják nehezen abba. És mennyivel nehezebb letenni olyan szokásról, ami látszatra csupa vidámságot, üdülést, erőt, jókedvet hoz, csak a gondolkodó ember vizsgálódásánál bizonyul be mindnek az ellenkezője. Az emberek irtóznak a gondolkodástól és ennek is az alkohol az egyik oka.

I.: Belátom. A népnek eddig csak a keze, lába dolgozik, az agyveleje alszik, elaltatta a szesz. Sok az adó, jajgatnak, de hogy mért sok, arra már egy sem gondol. Nem gondolják meg, hogy a sok ezer vétkező embert el kell ítélni, be kell csukni, el kell tartani, ehhez tömérdek rendőr, bíró, hivatalnok kell, ezeket is el kell tartani, fogház, börtönőr, finánc, építés mind milliókat eszik meg és ez mind az ő adójukból telik ki.

T.: Jól mondod. Gondolj még arra a sok kórházra, bolondok

házára, — ami még mindig kevés — a sok elveszett munkára, annak értékére. Hány *százezer* gyermek, felnőtt hal meg észrevétlenül az alkohol miatt ebben az országban!

I.: Ezeket az alkohol miképpen pusztítja el?

T.: Az alkohol olyan nagy úr, hogy személyesen csak különös kedveltjeit végzi ki. Azokat, akik egyenesen alkohol-őrületben, delirium tremensben, hálnak meg. Az emberek csak az ilyen halálesetet írják az ő rovására. Azt mondják, meggyulladt benne a pálinka, meghalt. Volt a múlt években néhány ilyen föltűnőbb halálozás. De az alkohol, mint mondom, olyan nagy úr, hogy tömeges embergyilkolással ő nem fárad, tart magának erre a célra hóhérlegényeket. A gutaütések, agybetegségek, szív, vese és májbajok ilyen legényei. De van neki két különösen kedvelt legénye, ezekre bízta a legtömegesebb munkákat.

I.: Kik azok a legények?

T.: Két nagy társadalmi baj ez nálunk. Az egyik az óriási gyermekhalandóság, a másik a tüdővész. Az alkohol általános leromlást okoz a szülőkben és azok ivadékaiban, ami az életben maradt gyermekeken is meglátszik. Rossz a foguk, a szemük, beesett a mellük, görbe a lábuk, gyöngék. De több mint a fele a megszületett gyermekeknek elpusztul vele született gyöngeségben, vagy mert az anyja nem tudta szoptatni, bélhurutban. Egy év alatt még százezernél is több gyermek pusztul így el nálunk.

I.: A szoptatásra is hatással van az alkohol?

T.: Alkoholos szülők leánygyermekai, ha maguk is anyákká lesznek, nagyrészt nem tudnak szoptatni. Idegen tejjel táplálják a csecsemőt, a kis poronty, ha nem is volt talán gyöngé, bélhurutot kap és akkor abban pusztul el.

I.: Tanító úr, engem ez a rettenetes összefüggés ijeszt meg a legjobban, ami ezek közt a dolgok közt van. Egyik szüli a másikat, de mind az alkoholban születnek.

T.: A tüdővész fertőzés, a szervezetbe került bacillusok okozzák. Örökölni is lehet. A szervezet ellenálló képessége alkoholos nagyszülőktől, vagy szülőktől öröklötten gyöngé, vagy lerontja magát az ember ivással. A többit hamar elvégzik a tüdővész bacillusai. Körülbelül 70 ezer ember pusztul így el egy év alatt Magyarországon.

I.: No, ember van elég s az ember olcsó nálunk.

T.: Ezt ne mondd! A saját élete mindenkinek drága, mert csak egy van belőle. Az élet a legdrágább érték, de nem tudják becsülni más ember életét olyan országban, ahol nagy a műveletlenség.

I.: Engem a tanító úr meggyőzött. De ha én elkezdem mondogatni másutt a tanítást, ilyen formán fognak nekem felelgetni: a mértéktelen ivás csakugyan káros és utálatos. Ez az egyik vége a dolognak. A másik vége a teljes tartózkodás. Már pedig arany igazság, hogy legjobb a középút. A kettő közt itt a középút a mértékletes ivás, legjobb hát mértékletesen inni.

T.: Ha az ember az ilyen arany igazságokat gondosabban vizsgálja, rendszeren rájön, hogy az sem nem arany, sem nem igazság. Itt éppen hazugság. Mértékletes ivás nincs. Hol van a határa? Ami az egyik embernél már határozottan káros, egy erősebb még elbírja valahogyan. Egy pohár bor vagy sör mindennap már árt, tehát már ez sem mértékletes ivás, de tegyük föl, hogy egy félpohár az a mérték, ami még nem árt. Hát akkor nem egyszerűbb, határozottabb, tisztább dolog *egyáltalán nem inni*? A mértékletességgel még egyetlen embert nem sikerült megmenteni. A teljes tartózkodással már milliókat.

I.: A mértékletes ivás arra jó, hogy az ember elveszítse tőle a fejét, aztán mérték nélkül igyék. István bátyám is csak egy pohár borra ment be, de estére elúszott a borjú, fejbe van verve a sógorasszony.

T.: Az az egy-két iszákos ember, amelyik az utcán botrányt csinál, inkább elijesztő, mint csábító példa. Ha lehet, megmentjük őket, ha nem, akkor sem sokat törődhetünk már velük. Mi, jó értsd meg, azok ellen a derék, mértékletes ivók ellen küzdünk, őket igyekszünk fölvilágosítással belátásra bírni. *Ők az igazi, nagy, társadalmi veszedelem.* Persze az ilyen ivó, ha abbahagyja az ivást, az *első* időkbén nagyon kényelmetlenül érzi magát, azt *hiszi*, beteg s az alkohol az orvosság. A szervezet a saját romlása árán, minden méreghez hozzászokik, később kívánja, de ez a rossz érzés elmúlik. Míg ha föl nem hagy az ivással, mindig többet és többet kíván.

I.: A tanító úr említette már ennek a mértékletes ivásnak a hatását az angol hadseregnél.

T.: Az angol bakák a lehető legmérsékeltőbb 2 deci bort kapták

egy napra. Szigorú fegyelem közt meneteltek, alkoholhoz különben sem juthattak a nyugatafrikai, kanadai, vagy indiai síkságon. Van azonban még egy angol példa.

I.: Erre is nagyon kíváncsi vagyok.

T.: Az angol és más életbiztosító intézetek 15 százalékkal olcsóbban biztosítják a szeszt egyáltalán nem ivó embereket, mint azokat a bizonyos derék, mérsékelten ivókat. Mégis hasznuk van belőle,

I.: Hogyan lehet a szeszt nem ivó emberből haszna az életbiztosító intézetnek?

T.: Ha te ott biztosítva volnál egy bizonyos összegre és 50 éves korodban meghalsz, az örökösödnek kifizetik az összeget. De ha te 70 esztendőskorodban halsz meg, még 20 évig tovább fizeted a díjat és ez már az ő hasznuk.

I.: Most már értem, mért szeretik a hosszú életű embert.

T.: És mert gondos összehasonlítások után azt tapasztalták, hogy a szeszt nem ivók, az úgynevezett absztinensek jóval tovább élnek a mérsékelten ivóknál, őket nyerik meg legszívesebben, sőt adnak nekik 15 százalék engedményt.

I.: Én a tanító úr beszéde alatt keményen megfogadtam, hogy nem iszom többé szeszest. De tudom, kifognak ezért nevetni a többi legények.

T.: Amit most mondtál, az a legszomorúbb dolgok egyike az alkoholkérdésben. Mert ne hidd, hogy sok ember nem veszi észre magán, hogy neki az alkohol árt. Észreveszi és húzódozik tőle, nem akar inni. A többi azonban biztatja, gúnyolja, kínálja és végre is leveszi a lábáról, úgy nevezik ezt, hogy *ivási kényszer*. Polgárok, urak, akármekkora is az egyéb tudományuk, alig tudnak ma még társas összejövetelt, szórakozást elképzelni, poharazás nélkül. Pedig helyett okosabban is szórakozhatnának.

I.: Ha én nekem szabad időm volna, mindig jóra való könyvek olvasásával szórakoznám.

T.: A munkásokban megvan a tanulni vágyás s a sok baj közt egyedül ez vigasztaló a mai beteg társadalomban. Az urak legnagyobb része azt hiszi, ő már eleget tanult. Ha szabad ideje van, leül a barátaival sörözni, kineveti az antialkoholistákat és később éppen úgy ordít, vérbeborult szemmel gorombáskodik, vagy vere-

kedik, mint ti a nagykorosmában. Az alkohol műveltet, műveletlent egyenlővé tesz, mert mind a kettőt lealjasítja. Az urakról csak azért hallunk kevesebbet, mert jobban tudják elrejtetni kihágásaikat.

I.: Hogyan védekezzünk mégis az ivás kényszer ellen?

T.: Az első természetesen az, hogy az ember ne hagyja magát rábeszélteni az ivásra. Ez elején nehezebben, később könnyebben megy a dolog. Amikor diák voltam, ha elkéstem reggel, mindig kényelmetlenül éreztem magam. Ha ketten késtünk el, már könnyebb szívvel mentem be az osztályba. Ha meg későn jövök tizen, jöttünk össze az iskola ajtajában, majdnem diadallal vonultunk be, pedig a tanításról elkésni helytelen dolog.

I.: Értem. Szereznek magamnak abszinens, vagyis a szesztől teljesen tartózkodó társakat.

T.: Ez a legfőbb kötelességed, Jó ügyért van és csak félmunkát végez az, aki maga nem iszik, de más iszákosságát nyugodtan tűri. Így mindig körül vagyunk véve félig bénult agyú emberekkel, akik közveszélyesek és miattuk szenvedjük egy alkoholtól beteg társadalom valamennyi nyomorúságát.

I.: Én most már, tanító úr, azok helyett beszélek, akik még nincsenek fölvilágosítva. És ezek azt mondhatják, hogy vége a társaság kedélyességének, az összejövetelek vidámságának, ha száműzzük az alkoholt.

T.: Ettől nem kell félni. A guttemplárok közt mindenféle állású, műveltségű ember van és ők mindig igen jól mulatnak maguk közt. Tréfájuk, vidámságuk magasabb értékű, mint egy ugyanolyan összetételű ivó társaságé. Poharakat nem vagdosnak ugyan a tükörbe, sem egymás fejébe, de másnap nem is fáj a feje egyiknek sem. A kedély nem hiányzik innét. Az ivó társaság szellemessége, kedélye rendszerint nagyon útszéli, csak ők becsülik nagyra.

I.: Aztán azt is mondhatják ezek, hogy ők szabadon akarnak rendelkezni magukkal. Azt isznak, ami tetszik nekik.

T.: Az emberek egyéb dolgokban sem rendelkezhetnek teljesen szabadon önmagukkal. A legmagasabb állású embernek is vannak kötelességei, az ivási szokás pedig minden inkább lehet, csak szabadság nem. Teljes szabadság sehol sincs, az már szabadosság

volna és zavarokra vezetne. Ha például most törvényt hoznának, hogy senkinek sem szabad ebéd előtt patkánymérget enni, ez minden este a szabadság korlátozása volna, de bántana ez a törvény téged?

I.: Nem. Én egyáltalán nem akarok patkánymérget enni.

T.: Ha az emberek belátják, hogy az alkohol éppen olyan komisz mérég, mint a patkánymérég, akkor senki sem fog az ő szabadságával előhozakodni, Egyszerűen nem fog inni és igen jól fogja magát érezni. Az az érzés, hogy tiszta a fejük, a kezünk, minden belső szervezetünk ép, erősek és vidámak vagyunk, nagyban hozzájárul az élet örömeinek szaporításához. Ezeket tisztábban és mélyebben élvezzük.

I.: Azután mi lenne azzal a sok emberrel, aki most ezekből a mérégforrásokból él? A dolognak gazdasági oldala is van.

T.: Ha az ember kegyetlen akarna lenni, azt mondhatná Deák Ferencsel: Mit törődöm a békákkal, melyek a mocsárban élnek, ha a mocsár kiszáritása az emberek érdekében van?! De nincs így. Az átalakulás lassan fog menni, az emberek ízlése javulni fog, keresni fogják a változatos ízű, üdítő alkoholmentes italokat.

I.: Vannak már ilyenek?

T.: Vannak. Egy pohár gránátpiros, gyöngyöző málnaszörp színre kellemes, íze kitűnő, szomjas embernek a limonádé sem utolsó ital, a hideg cukros tea meg éppen nagyon üdítő. Majd ezekkel megy az üzlet, nem sörrel, borral, pálinkával. Újabb változatos alkoholmentes italokon fogja törni a fejét az üzleti élelmesség s a korcsmárosok nem fognak szenvedni. Persze őrzöngő tombolásokra, fejevesztett költekezésre nem lehet számítani ezeknél. Ha ez fáj nekik, csak fájjon, elég erkölcstelen az ily üzlet ma is.

I.: Mi lesz a sok szállóval meg a bortermő vidékekkel?

T.: Szőlő helyett több gyümölcsöt és más hasznos terméket fognak termelni, de maga a szőlő is kitűnő gyümölcs. Kosárszámra eladva is kiadósabb, mintha bort préselnének belőle. Az emberi gonoszság csinált belőle mérget, a természetben alkohol sehol nem terem.

I.: Ez igaz, az emberek mégis tovább fognak inni. De hát miért isznak az emberek?

T.: Hallod-e, most újra kezdjem? Egész este ezt magyaráz-

gatom. Az alkoholbabona miatt isznak. Tudatlanságból isznak. A nagy alkoholtökések, sörgyártók, bortermelők kapzsi ravaszsága miatt isznak. Son száz éves rossz szokásaik miatt isznak.

I.: A tanító urak is többet tehetnének. A szomszéd falu fiatal tanítója iszákos.

T.: Tudom, szegény. Meg is látszik az iskoláján. De ő nem tehet róla. Ő éppen úgy nem hallott soha az alkohol pusztításairól, mint te. Ha majd a tanító urak meg fogják ösmerni ezt a kérdést a maga veszedelmes nagyságában, mind meg fogja tenni a kötelességét. Szegény, küzködő emberek maguk is, de meleg a szívük, hiszen azért lettek tanítók.

I.: Azután meg a doktor urak! A múltkor a járásorvos úr vörös bort rendelt Lizi nénémnek, mert annak kólikája volt.

T.: Amit orvos rendel, az orvosság, az pedig a patikába és nem minden utcasarokra való. Rendel az orvos más mérgeket is, betegnek.

I.: Azután meg az ember hirdetésekkel olvas, hogy a malátasör, meg más egyéb szesz, milyen egészséges, most aztán kinek higgyen az ember?

T.: Az alkoholtermelő tőke lelkiismeretlensége még az uzosrásnál is rosszabb. Emez csak a pénzedet viszi el, az alkohol elviszi a becsületedet, lelkiismeretted, de még gyermekeid, unokáid egészségét, életét is. Ha találkozol valakivel, aki az ilyen sört, bort, vagy pláne a mérsékelt ivást hirdeti helyesnek, egészségesnek, jegyezd meg, az vagy tanulatlan, vagy haszna van az emberek tömeges elmérgezéséből.

I.: Mít mondjon az ilyennek az ember?

T.: Ha tanulatlan, fölvilágosítod. Ha pénzbeli érdeke a dolog, a fölvilágosítás persze mit sem használ. Az ilyennek bátran szemeközé vágthatod, hogy eladta a lelkét. Bátran a szemeközé vágthatod, hogy embertársai jólétének rovására kibérelt lelkű ember!

I.: Képviselő-választáskor isznak legtöbbit az emberek.

T.: A potya bor természetesen jobban esik. Olyankor az ország sorsa a választók kezében van s a jelölt uraknak van arra gondjuk, hogy a választók józanok ne legyenek. Hogy valahogyan olyat ne válasszanak, aki a közönségnek használ, hanem bolond fejjel választák meg őket, mert ez nekik használ. A képviselő urak jön-

nek, mennek, nagyon szépen szavalnak, a bajok pedig mindig nagyobbak.

I.: De itt már az államnak kellene közbelépni és becsukatni valamennyi korcsmát.

T.: Az államnak, fiam, a legnagyobb jövedelme van abból, ha az emberek alkohollal mérgezik magukat.

I.: Miképpen, miből?

T.: A szeszadóból, amit könyörtelenül behajt az államkincstár minden szesztermelőtől. Erre valók a fináncok. A kisüstre éppen úgy vigyáznak, mint a nagy szeszgyárakra s a szőlőtermelőkre. Minden korcsmában, minden vendéglőben ott függ az ismeretes engedély a falon, rámában. Ő adja a korcsmái engedélyeket a pénzügyminiszter útján.

I.: Hát az állam maga járul ahhoz, hogy polgárai mérgezzék magukat?

T.: Kell neki az a sok millió, ami befolyik az adóból és mindig több kell neki. Azért nézi jóindulattal, ha nagy sörgyárak keletkeznek, ha a bortermelés lábrakap és fejlődik, és ezeket támogatja is a maga módján. Az iskolai könyvekben, földrajzokban mindenütt tanulják a gyermekek, hogy ez vagy az a vidék kitűnő bortermelő vidék, de egy szót sem tanul arról, hogy a borivás, sörivás milyen veszedelmes.

I.: Pedig a milliókra, amiket így szerez az állam, talán ráfizet azokban a károkbán, amiket a népesség a szesz miatt szenved.

T.: Persze, hogy ráfizet, csak hogy a haszna a befolyó szeszadóból közvetlen, mert a sok millió korona nyomban kéznél van, a nagy alkohol-tőke is parancsol neki, a népnek egészségessé, munkaképesé tétele pedig hosszabb munka eredménye. Ezt a gyorsan váltakozó kormányok nem várják meg, azt tartják, jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok, pláne, ha az a túzok nem is lesz az övék, hanem egy későbbi kormányé. Hiszen hirdetik ők hébe-hóba a józanságot is, de cselekedni mindig a nagyobb szesz-fogyasztás érdekében szoktak.

I.: A korcsmák vasárnapi bezárása a kormánytól függ?

T.: Tőle függ, de ezt nem rendeli el. A boltokat be kell csukni vasárnap, a korcsma mindig nyitva lehet.

I.: Hát ezeknek a kormányzó uraknak nincs annyi meggondolásuk, hogy milyen veszedelmes dolgot művelnek a lakossággal?

T.: Meggondolásuk talán volna, de erejük nincs hozzá, a tőke, az alkoholtőke tulajdonosai, a nagy bortermelők nagy urak, akik a miniszternek is parancsolnak. Ha nem engedelmeskedik nekik, megbuktatják. A miniszterek nem szeretnek megbukni, inkább engedelmeskednek.

I.: Ha a szeszfogyasztás lassan elmaradna, elmaradna a szeszadó is, de a népesség egészségesebb lenne, vagyonosodnék, más módon fizetné az adót, az ország se járna rosszul. A vasárnapi, (később a hétköznapi korcsmai bezárás mégis sokat használna.

T.: Ezt a törvényhozásnak kellene elrendelnie, de ő nem fogja addig elrendelni, míg a nép nem kényszeríti erre. Amíg a népesség nagy tömege inni akar, az ilyen törvényt is kijátszanak. Itt csak a nép fölvilágosítása használ. Ha az iskolában fogják tathitali a szesz szörnyű romboló hatását, mindjárt változni fog a helyzet. Ehhez is az kell, hogy minél több ember lássa be az alkohol okozta leírhatatlan károkat és minél több ember tüntessen azzal, hogy ő nem iszik. Ugye, az emberek nem szívesen fognak kezét az olyan emberrel, aki embertársát meggyilkolta? Még az érintésétől is borzongnak. A boros pohár nagyon sok embert gyilkolt meg és annak az érintésétől nem borzongnak.

I.: Én nem fogom többé érinteni a boros poharat.

T.: Ez a legjobb tüntetés. Még ha egy szót sem szólsz, csak nem iszol a társaságban, már is sokat használsz vele. Mindjárt megindul erről a beszélgetés, a félénkebbek a példaadásodon bátrabbak lesznek, több és több lesz az italtól tartózkodó absztinens ember, lassan kialakul a szeszellenes közvélemény. A korcsmák bezárásának a követelése így aztán mindig eredményesebb lesz.

I.: És ez használna a legtöbbit. A korcsmák bezárása, én mindig csak azt mondom, sokat használna.

T.: Sokat használna, de magának a lakosságnak kell követelni, úgy mint néhány külföldi országban már meg is van. Sőt vannak már országok, ahol egyáltalán nem szabad még hétköznapi sem részegítő italokat mérni.

I.: Már ennyire megokosodott országok is vannak?

T.: Vannak és ez vigasztaló. Mert reményleni lehet, hogy nálunk is megéri ennyire a dolog. Csak késő ne legyen! Angliában, ahol vagy 5 millió absztinens ember van, vasárnap semmi pénzért nem kap az ember egy pohár sört vagy bort. Dánia, Svédország, Norvégia sok községében — pedig ott ugyancsak hideg van — még korcsmának sem szabad lenni, ahol alkoholt mérnének. Maga a lakosság követelte így. Az ily községek; száma mindig szaporodik. Ezekben az országokban tudják, hogy amint egyes emberek elpusztulnak, úgy egész népek is elpusztulhatnak alkoholemérgezésben. A gyenge, beteg országot irgalmatlanul eltapossák az erősebbek. Mi nagyon gyengék vagyunk már, mert az egész népességet átította a szesz.

I.: Az országnak joga van védekezni.

T.: A jogunk megvan, csak erőnk legyen hozzá. A nép ereje az ország ereje. Az államnak, amelyik bünteti a bűnöket, kötelessége meg is előzni a bűnöket, de a népnek kell ezt kierőszakolni. Itt, fiam, nincsen más teendő, mint összefogni és ha magyar, német, tót, vagy oláh, egyforma szeretettel fölvilágosítani őket, hogy pusztulásnak megyünk elejbe.

I.: Vasárnapra összeszedem néhány legénytársamat és megkérjük a tanító urat, vigyen el minket arra az előadásra. Megcsináljuk falunkban is az alkoholelleses egyesületet.

T.: Ez volna a legnagyobb örömem, ami ebben a faluban még érhetné öreg fejemet. Vasárnap bemegyünk, az egyesületet megcsináljuk. István bátyádat pedig holnap küldd el hozzám, beszélni akarok vele. — Jó éjszakát.

I.: Jó éjszakát, tanító úr. (A tanító bemegy.)

(A legény elindul. A hold magasan jár a felhőtlen égen, sápadt sugarai ezüst fátyolt borítanak a kicsiny háztetőkre. Alattuk alszik egy pálinkás, beteg, magyar falu. Minden ház csöndes és sötét, csak a nagykorosma hangos, ajtaja, ablaka világos. A legény haragosan rázza feléje az öklét, aztán hazasiet.)

